

Н.Б. Зелінська, Є.В. Глоба, Н.Л. Погадаєва

СТАТИСТИКА ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ У ДІТЕЙ В УКРАЇНІ (АНАЛІЗ І ПРОГНОЗ)

Український науково-практичний центр ендокринної хірургії,
трансплантації ендокринних органів і тканин МОЗ України, Київ

Цукровий діабет (ЦД) є хронічним захворюванням, що посідає 4-е місце у структурі хвороб ендокринної системи у дітей в Україні та є найчастішою причиною інвалідизації хворих внаслідок розвитку тяжких хронічних ускладнень.

На початок 2013 року в Україні зареєстровано 8148 дітей віком 0-17 років включно, хворих на ЦД, що становить 10,26 на 10 тис. населення відповідного віку. Протягом останніх 5 років в Україні поширеність ЦД серед дітей 0-17 років невпинно зростає (рис. 1). Щодо абсолютних показників відзначено чітку тенденцію до збільшення кількості випадків ЦД серед дітей передпідліткового віку (0-14 років) і зменшення кількості хворих на діабет підлітків віком 15-17 років включно (рис. 2). Це супроводжується ростом показників поширеності хвороби в усіх вікових групах дітей (рис. 3-4). Така негативна статистика має місце на тлі скорочення загальної кількості дитячого населення України: за останні 10 років (2001-2012 рр.) – більше, ніж на 2,3 млн., у т.ч. за останні 3 роки – більше, ніж на 100 тис.

За статистичним прогнозом, 2025 року кількість хворих на ЦД дітей в Україні становитиме понад 9400, і нових випадків хвороби буде зареєстровано понад 1600.

Найшвидшими темпами зростає поширеність

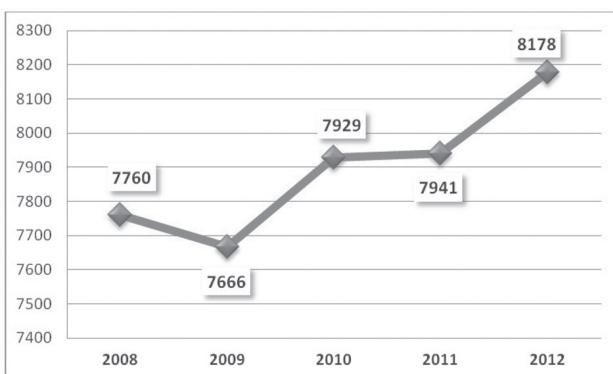

Рис. 1. Динаміка поширеності ЦД у дітей віком 0-17 років (абсолютна кількість).

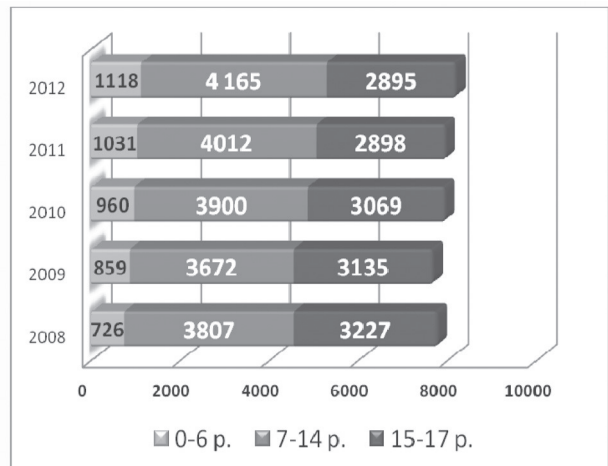

Рис. 2. Динаміка поширеності ЦД у дітей різного віку (абсолютна кількість).

Рис. 3. Динаміка поширеності ЦД у дітей віком 0-17 років включно (на 10 000 населення відповідного віку).

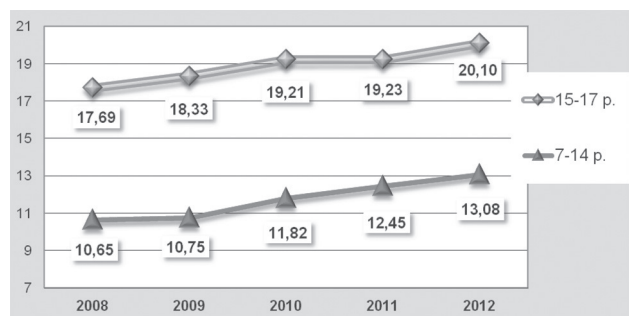

Рис. 4. Динаміка поширеності ЦД у дітей віком 7-14 років і 15-17 років (на 10 000 населення відповідного віку).

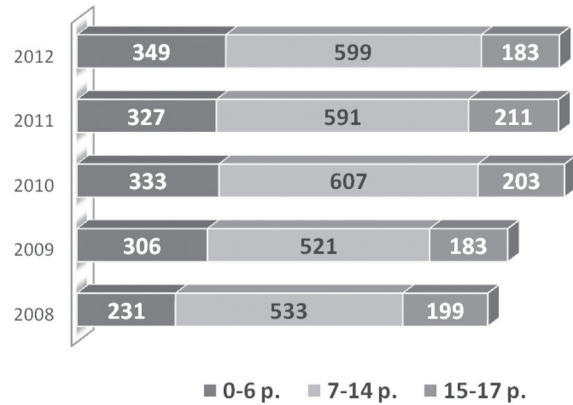
цукрового діабету серед дітей найменшого віку – до 6 років (на 10 000 населення цього віку, рис. 5).

Рис. 5. Динаміка поширеності ЦД у дітей віком 0-6 років (на 10 000 населення відповідного віку).

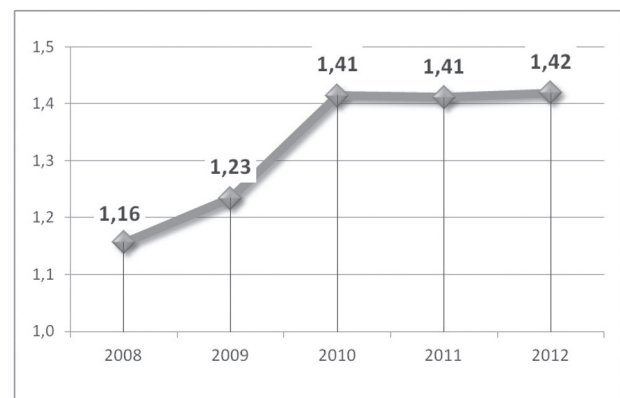
Порівняння динаміки зростання поширеності ЦД серед дітей різних вікових груп протягом останніх 10 років (2002-2012 рр.) дозволило з'ясувати, що загалом серед дитячого населення 0-17 років включно за цей період показник зріс на 27,4%, серед дітей віком 7-14 років включно – на 46,1%, 15-17 років – на 40,1%, та найбільше – серед дітей віком 0-6 років – на 87,9%.

Абсолютна кількість дітей віком 0-17 років включно із вперше виявленим цукровим діабетом протягом 2008-2012 років зростала, надто останніми 2 роками: з 936 хворих 2008 року до 1131 – 2012 року. Найбільше щороку виявляли цукровий діабет серед дітей 7-14 років, разом із тим, спостерігається нова тенденція до перерозподілу частоти нових випадків хвороби серед дітей підліткового віку і дошкільників, що полягає в агресивному зростанні кількості нових випадків ЦД у дітей віком 0-6 років з одночасним зменшенням випадків вперше виявленого ЦД у дітей віком 15-17 років (рис. 6). Більш наочно проблема виглядає, якщо порівнювати статистику вперше виявленого діабету серед дітей різного віку 2002 і 2012 роками: більше, ніж вдвічі зросла річна кількість випадків вперше виявленого ЦД у дітей 0-6 років (зі 141 дитини 2002 року до 349 – 2012) і зменшилася – у дітей інших вікових груп (з 590 до 539 дітей відповідно у віковій групі 7-14 років і з 301 до 183 – у віковій групі 15-17 років). Таку ситуацію також можна пояснити зменшенням загальної кількості дитячого населення в Україні. Проте за розрахунками показників захворюваності на 10 000 дитячого населення відповідного віку картина виглядає дещо іншою. Захворюваність на цукровий діабет у дітей 0-17 років включно (із

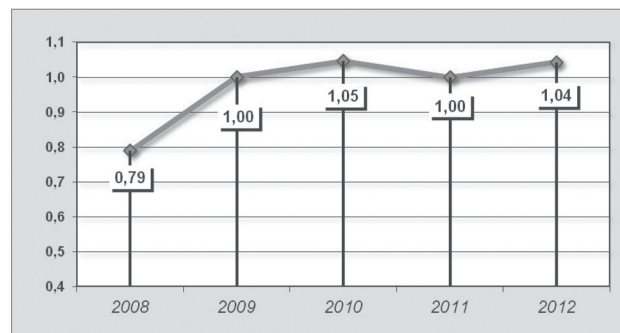

Рис. 6. Динаміка захворюваності на ЦД серед дітей різного віку (абсолютна кількість) розрахунку на 10 000 дитячого населення) зростає з 1,16 2008 року до 1,42 2012 року (рис. 7) з аналогічним прогресуванням показника для дітей усіх вікових груп (рис. 8-9).

Поширеність цукрового діабету серед дітей

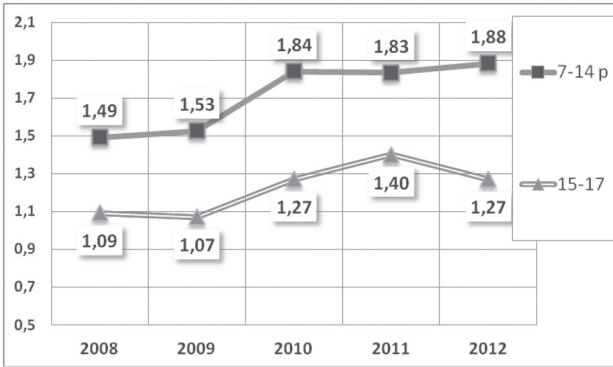

Рис. 7. Динаміка захворюваності на ЦД серед дітей віком 0-17 років включно (на 10 000 населення відповідного віку).

Рис. 8. Динаміка захворюваності на ЦД серед дітей віком 0-6 років (на 10 000 населення відповідного віку).

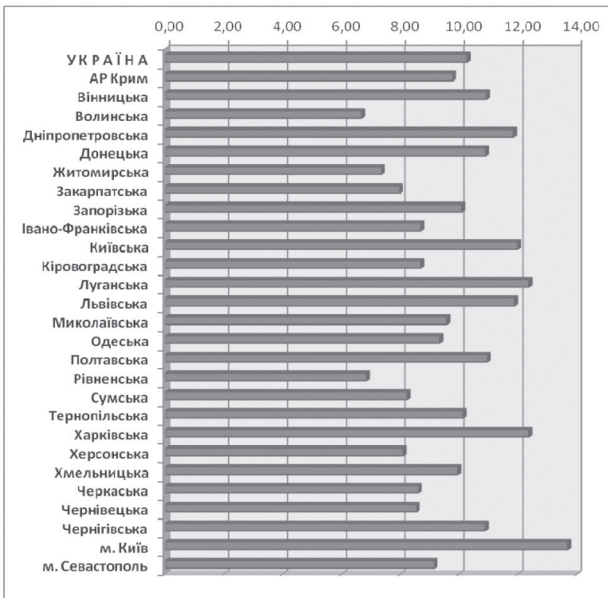
у різних регіонах має значні розбіжності – від 6,67 у Волинській, 6,85 у Рівненській областях

Рис. 9. Динаміка захворюваності на ЦД серед дітей віком 7-14 років і 15-17 років (на 10 000 населення відповідного віку).

до 13,69 у м. Києві та 12,38 у Харківській і Луганській областях (рис. 10).

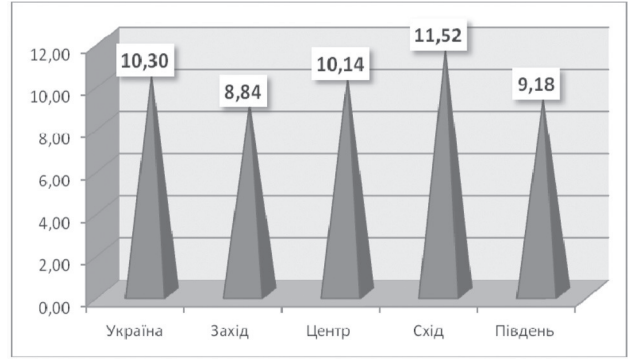
Порівняння поширеності та захворюваності

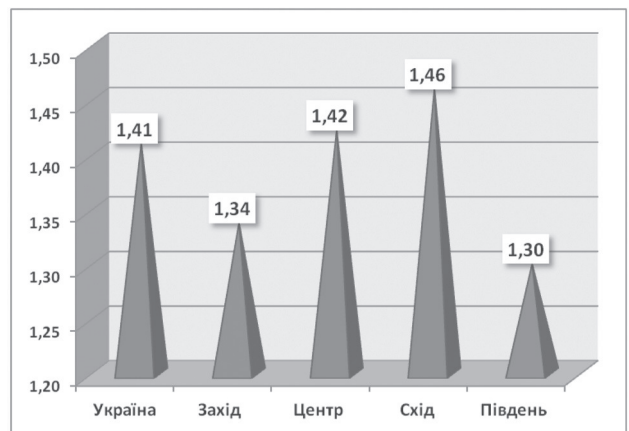
Рис. 10. Поширеність ЦД серед дітей віком 0-17 років включно у різних регіонах України 2012 року (на 10 000 населення відповідного віку).

на цукровий діабет серед дітей, які мешкають у різних географічних регіонах України (рис. 11-12), продемонструвало у середньому вищі показники у промислових східних (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська та Харківська області) та центральних регіонах і нижчі – у західних (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області) і південних (АР Крим, Херсонська, Одеська, Миколаївська області, м. Севастополь) регіонах.

Цукровий діабет 2-го типу посідає незначне

Рис. 11. Поширеність ЦД серед дітей віком 0-17 років, які мешкають у різних регіонах України (на 10 000 населення відповідного віку).

Рис. 12. Захворюваність на ЦД дітей віком 0-17 років, які мешкають у різних регіонах України (на 10 000 населення відповідного віку).

місце у загальній структурі діабету у дітей. Зростання його поширеності в Україні відповідає загальносвітовій тенденції і пов'язано насамперед із прогресивним збільшенням частоти ожиріння серед дитячого населення. Загальновідомий постулат щодо кількості виявлених і прихованих випадків хвороби у дорослих у співвідношенні 1:3 є цілком актуальним і для "дитячого" ЦД 2-го типу. Крім того, слід пам'ятати про моногенний ЦД (неонатальний і MODY), який згідно зі світовою статистикою трапляється у 5% випадків усього діабету, і генетична діагностика якого в Україні відсутня, що не дає можливості коректної верифікації та проведення відповідного лікування, часто – без використання інсуліну. Тому офіційно зареєстровані показники поширеності та захворюваності на ЦД 1-го типу серед дітей України не можна вважати такими, що відображають реальну статистику цієї недуги.

Протягом 2012 року нами було вперше розпочато генетичне обстеження дітей, які захворіли на ЦД у віці до 9 місяців. Обстеження проводиться в одній із провідних клінік Великої Британії. За цей період генетичне обстеження проведено понад 20 дітям віком від 2 місяців до 10 років. У 8 дітей було підтверджено наявність генів, відповідальних за розвиток неонатального ЦД: у 2 – транзиторного неонатального ЦД і у 6 – перманентного. Цим 6 пацієнтам було замінено лікування препаратами інсуліну на терапію похідними сульфанілсечовини з досягненням стійкої нормалізації глікемії.

За даними реєстру, 2010 року ЦД 2-го типу діагностовано у 32 дітей (0,04 на 1000 дитячого населення віком 0-17 років включно; 0,4% від загальної кількості дітей із діабетом), а 2012 року – вже у 44 дітей (0,05 на 1000 дитячого населення, або 0,5% відповідно). У 82% випадків у цих дітей хворобу діагностовано на тлі ожиріння або надмірної маси тіла, у 86,4% – за наявності випадків цукрового діабету 2-го типу у родичів 1-го та 2-го ступенів спорідненості.

За прогнозом, 2025 року в Україні буде зареєстровано понад 500 нових випадків ЦД 2-го типу у дітей. Це обумовлює необхідність ретельнішого обстеження дітей, які входять до групи ризику розвитку ЦД 2-го типу (з ожирінням, із метаболічним синдромом, із генетичною схильністю до ЦД), але перш за все – впровадження на державному рівні заходів профілактики ожиріння у дітей – у системі не лише охорони здоров'я, а й освіти, спорту, з активним залученням засобів масової інформації, соціальної реклами тощо.

Отже, цукровий діабет посідає четверте місце у структурі ендокринних захворювань у дітей віком 0-17 років в Україні. Поширеність і захворюваність на цукровий діабет серед дитячого населення України мають тенденцію до неспинного росту у різних вікових групах. Найбільш несприятливе та швидке зростання поширеності цукрового діабету спостерігається серед дітей

Дата надходження до редакції 25.01.2013 р.

віком 0-6 років. Частота цукрового діабету є найвищою серед дітей промислових східних регіонів і найнижчою – західних областей.

З метою вчасної діагностики моногенного ЦД (у т.ч. MODY та неонатального) та його адекватного патогенетичного лікування слід проводити генетичне обстеження хворих дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Довідник дитячого ендокринолога за 2001-2002 роки* (головний ред. Моїсеєнко Р.О.). – Київ, 2003. – 120 с.
2. *Довідник дитячого ендокринолога за 2008 рік* (головний ред. Лазоришинець В.В.). – Київ, 2009. – 99 с.
3. *Статистичний довідник дитячого ендокринолога за 2009 рік* (головний ред. Митник З.М.). – Київ, 2010. – 101 с.
4. *Статистичний довідник дитячого ендокринолога за 2010 рік* (головний ред. Аніщенко О.В.). – Київ, 2011. – 102 с.
5. *Статистичний довідник дитячого ендокринолога за 2011 рік* (головний ред. Богатирьова Р.В.). – Київ, 2012. – 96 с.

РЕЗЮМЕ

Статистика сахарного диабета у детей в Украине

Н.Б. Зелинская, Е.В. Глоба, Н.Л. Погадаева

Приведены результаты анализа распространенности и заболеваемости сахарным диабетом среди детского населения Украины на протяжении последних 5 лет. Отмечена динамика прогрессирования заболевания у детей разных возрастных групп, особенно – в возрасте 0-6 лет, а также наивысшая частота болезни среди детей промышленных регионов страны.

Ключевые слова: сахарный диабет, дети, статистика.

SUMMARY

Statistics of diabetes in children in Ukraine

N. Zielinska, E. Globa, N. Pogadaeva

The results of the analysis of the prevalence and incidence of diabetes among children in Ukraine for the past 5 years are given. Marked dynamics of disease progression in children of different age groups, especially – at the age of 0-6 years, and the highest incidence of the disease among children of industrial regions.

Key words: diabetes, children, statistics.

АКТУАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

ОГОЛОШЕННЯ

Український науково-практичний центр ендокринної хірургії, трансплантації ендокринних органів і тканин МОЗ України

оголошує набір до докторантури зі спеціальності 14.01.14 – ендокринологія.

Документи на конкурс надсилати на адресу: 01021, Київ, Кловський узвіз, 13-а.

Вченому секретарю. Тел.: (044) 254-53-18.